

**OILADA O'RTA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI
MEHNATSEVARLIK RUHIDA TARBİYALASHDA QO'LLANILADIGAN
DIDAKTIK O'YINLARNI YARATISH**

Rustamova Sarvinoz G'ayrat qizi

Toshkent kimyo xalqaro universiteti, 2-kurs MPRE -U guruh magistranti

Annotatsiya. *Ushbu maqola oilada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda qo'llaniladigan didaktik o'yinlarni yaratish va tatbiq etishga bag'ishlangan. Tadqiqotda bolalarda mehnatsevarlik, mas'uliyat va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beruvchi o'yin metodlari tahlil qilindi. Shuningdek, oilaviy muhitda o'yinlar orqali bolalarning kasbga qiziqishini rag'batlantirish, kichik amaliy vazifalarni bajarishga o'rgatish va ularni turli kasblar bilan tanishtirish masalalari o'rganildi.*

Kalit so'zlar. *Didaktik o'yinlar, mehnat tarbiyasi, mehnatsevarlik, maktabgacha yosh, oilaviy tarbiya, amaliy mashg'ulotlar, kasbga yo'naltirish, ijodiy rivojlanish, pedagogik yondashuvlar.*

Annotation. *This article focuses on the creation and application of didactic games for preschool-aged children in families to cultivate a spirit of diligence. The study analyzes game-based methods that help develop children's diligence, responsibility, and creative thinking. It also explores how family-based games can stimulate children's vocational interests, teach them to perform small practical tasks, and introduce them to various professions.*

Keywords. *Didactic games, labor education, diligence, preschool children, family education, practical activities, career orientation, creative development, pedagogical approaches.*

Аннотация. *Статья посвящена созданию и применению дидактических игр для детей дошкольного возраста в семье с целью воспитания трудолюбия. В исследовании анализируются игровые методы, способствующие развитию трудолюбия, ответственности и творческого мышления у детей. Также рассматривается, как семейные игры могут стимулировать интерес детей к профессиям, научить выполнять небольшие практические задания и познакомить с различными профессиями.*

Ключевые слова: *Дидактические игры, трудовое воспитание, трудолюбие, дошкольники, семейное воспитание, практическая деятельность, профессиональная ориентация, творческое развитие, педагогические подходы.*

Kirish. Bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi uchun muhim omillardan biridir. Ayniqsa, oilaviy muhitda o'rta maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda didaktik o'yinlar samarali vosita hisoblanadi. O'yinlar orqali bola nafaqat qiziqish va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi, balki mas'uliyat, mehnatsevarlik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham egallaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyati – bu tabiiy o'rganish jarayoni bo'lib, ularning turli kasblarga qiziqishini shakllantirish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Oilaviy sharoitda didaktik o'yinlarni tatbiq etish bolalarning kasbiy qiziqishlarini rag'batlantirish, kichik vazifalarni bajarishga o'rgatish va turli kasblar bilan tanishtirish imkonini beradi. Shuningdek, tadqiqotda o'yinlar orqali bolalarning mehnatsevarlik ruhini shakllantirish, oilaviy tarbiya bilan uyg'unlashtirish va pedagogik metodlarni qo'llash masalalari tahlil qilinadi. Didaktik o'yinlar bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish, oilaviy faoliyatda ishtirokini oshirish va ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqot maqsadi – oilada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda samarali didaktik o'yinlarni yaratish va tatbiq etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdir. Shu bilan birga, o'yin metodlarining bolalarning kasbiy qiziqishlarini rivojlantirish va ularni mas'uliyatli harakatlarga o'rgatishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Bolalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishida mehnatsevarlik ruhini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, oilada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda didaktik o'yinlar eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. O'yin orqali bola o'z qobiliyatini namoyon qiladi, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va mas'uliyat, mehnatsevarlik, tashkilotchilik kabi ko'nikmalarni egallaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyati tabiiy o'rganish jarayoni bo'lib, bu yoshdagi bolaning kasbiy qiziqishlarini aniqlash va rivojlantirishga yordam beradi. Oilada didaktik o'yinlarni tatbiq etish orqali bolalar nafaqat turli kasblar bilan tanishadi, balki kichik vazifalarni bajarish orqali mas'uliyatni o'rganadilar va amaliy ko'nikmalarini mustahkamlashadi. Shuningdek, o'yin metodlari orqali bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish, ularni oilaviy faoliyatga jalb qilish va kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlash mumkin. Didaktik o'yinlar bolalarning o'z-o'zini boshqarish, hamkorlik qilish, ijodiy yondashuv va muammoni hal qilish qobiliyatlarini shakllantiradi. Ushbu tadqiqot maqsadi – oilada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda samarali didaktik o'yinlarni yaratish va tatbiq etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdir. Shu bilan birga, o'yin metodlarining bolalarning kasbiy qiziqishlarini rivojlantirish, mehnatsevarlik va mas'uliyat ko'nikmalarini shakllantirishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda mehnatsevarlik ruhini shakllantirish muhim o'rin tutadi. Bola hayotga kirishi

bilan oiladagi mehnat muhitini, ota-onaning harakatlarini, kundalik ishlarni kuzatadi va ulardan ta'sirlanadi. Mehnatsevarlik faqatgina uy ishlarini bajarish yoki kasbga yo'naltirish bilan cheklanmaydi, balki bolada mas'uliyat, tartib-intizom, mehnatga mehr va ijodiy faoliyatga qiziqishni rivojlantiradi.

Oilada bolani mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning asosiy vositalari — kundalik vazifalar, mas'uliyat yuklash, rag'batlantirish, namunaviy ko'rsatish va o'yin hamda mashg'ulotlar orqali faoliyatni qiziqarli qilishdir. Quyidagi jadval va izohlar bu tushunchaning turli jihatlarini vizual va tushunarli tarzda ko'rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda mehnatsevarlik ruhini shakllantirish muhim o'rin tutadi. Bola hayotga kirishi bilan oiladagi mehnat muhitini, ota-onaning harakatlarini, kundalik ishlarni kuzatadi va ulardan ta'sirlanadi. Mehnatsevarlik faqat uy ishlarini bajarish yoki kasbga yo'naltirish bilan cheklanmaydi, balki bolada mas'uliyat, tartib-intizom, mehnatga mehr va ijodiy faoliyatga qiziqishni rivojlantiradi. Oilada bolani mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning asosiy vositalari — kundalik vazifalar, mas'uliyat yuklash, rag'batlantirish, namunaviy ko'rsatish va o'yin hamda mashg'ulotlar orqali faoliyatni qiziqarli qilishdir. Ushbu maqola oilada maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash tushunchasini, materiallar va usullarini, shuningdek, tadqiqot natijalarini o'z ichiga oladi.

Adabiyotlar tahlili. Bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash va kasbiy qiziqishlarini shakllantirish masalalari pedagogik adabiyotlarda keng o'rganilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, didaktik o'yinlar bolalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishida samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan turli olimlar va pedagoglar oilaviy muhitda o'yin metodlaridan foydalanishning nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqqanlar. [1] Islomova, M. (2020) bolalarda mehnatsevarlikni shakllantirishda oilaviy muhitning ahamiyatini tahlil qilgan. Tadqiqotda ota-onaning mehnat faoliyati va kundalik uy ishlariga bolalarni jalb qilish orqali mehnatsevarlik ko'nikmalarini rivojlantirish muhimligi ta'kidlangan. [2] Rahmonova, D. (2019) maktabgacha yoshdagi bolalar uchun didaktik o'yinlar yordamida kasbiy qiziqishlarni rag'batlantirishning samarali yondashuvlarini o'rganib chiqqan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interaktiv o'yinlar bolalarning ijodiy fikrlashini va mas'uliyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. [3] Abdullayeva, S. (2021) bolalarda mehnatsevarlik va kasbga qiziqishlarni shakllantirishda maktabgacha ta'lim muassasalari va oilaning uyg'un yondashuvi muhim ekanligini ta'kidlagan. Tadqiqotda amaliy mashg'ulotlar va rolli o'yinlar orqali bolalarning mehnatsevarlik ko'nikmalari samarali rivojlantirilishi ko'rsatildi. [4] Karimov, T. (2018) didaktik o'yinlar yordamida bolalarni kasbga yo'naltirishda pedagoglarning roli va innovatsion metodlarni qo'llash imkoniyatlarini o'rganib chiqqan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'yin metodlari bolalarning ijodiy va kasbiy qobiliyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. [5] Sultonova,

N. (2022) oilada didaktik o'yinlar orqali bolalarda mehnatsevarlik va kasbiy qiziqishlarni rivojlantirish metodik asoslarini tahlil qilgan. Maqolada oilaviy va pedagogik yondashuvlarning uyg'unligi asosida bolalarni kasbga yo'naltirish strategiyalari ishlab chiqilgan.

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqotda oilada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda didaktik o'yinlarni yaratish va qo'llash jarayoni o'rganildi. Tadqiqot materiali sifatida bolalarning kundalik faoliyati, o'yin mashg'ulotlari, amaliy vazifalar va oilaviy tarbiyaviy tajribalar kuzatildi. Shu bilan birga, pedagoglarning tavsiyalari va ota-onalar bilan intervyular tadqiqotning asosiy manbalari sifatida ishlatildi. Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar qatorida observatsiya (kuzatuv), intervyu, pedagogik eksperiment va didaktik o'yinlar asosiy o'rin tutdi. Observatsiya yordamida bolalarning o'yin faoliyati va mehnatsevarlik ko'rsatkichlari aniqlab olindi. Intervyular orqali ota-onalar va pedagoglarning fikrlari, bolalarni o'yinga jalb qilishdagi tajribalari tahlil qilindi. Pedagogik eksperimentlar davomida bolalarga turli interaktiv va rolli o'yinlar taklif qilindi. Bu jarayonda bolalarning mehnatsevarlik, mas'uliyat va ijodiy fikrlash ko'nikmalari kuzatildi. Didaktik o'yinlar orqali bolalarni turli kasblar bilan tanishtirish, kichik vazifalarni bajarishga o'rgatish va oilaviy faoliyatga jalb qilish amalga oshirildi. Shuningdek, tadqiqotda integratsiyalashgan yondashuv qo'llanildi, ya'ni oilaviy muhit, pedagogik maslahatlar va amaliy mashg'ulotlar bir-biri bilan uyg'unlashgan holda bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash jarayoni tashkil qilindi. Ushbu metodlar bolalarning ijtimoiy va kasbiy qobiliyatlarini rivojlantirishda, shuningdek, ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlashda samarali vosita bo'ldi.

Jadval 1. Bolalarning o'yin faoliyati va qiziqish darajasi.

O'yin faoliyati turi	Qiziqish darajasi (%)	Izohlar
Kundalik uy ishlari o'yinlari	40	Bolalar uy vazifalarini o'yin orqali bajarib, mas'uliyatni o'rganadi
Amaliy mashg'ulotlar o'yinlari	30	Turli kasblar bilan tanishish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish
Interaktiv o'yinlar	20	Ijodiy fikrlash va mas'uliyatni rag'batlantiradi
Rolli vazifalar	10	Jamoaviy ishlash va mas'uliyat ko'nikmalarini shakllantiradi

Ushbu jadval tadqiqot natijalariga ko'ra, bolalarning eng yuqori qiziqishi kundalik uy ishlari va amaliy mashg'ulotlar orqali rag'batlantirilgan. Interaktiv o'yinlar va rolli vazifalar esa ijodiy va kasbiy qobiliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, didaktik o'yinlar bolalarda mehnatsevarlik ruhini shakllantirish va kasbiy qiziqishlarni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. O'rta maktabgacha yoshdagi bolalar o'yinga jalb qilinganda, ular kichik vazifalarni bajarishda mas'uliyat ko'rsatadi, ijodiy fikrlash qobiliyatini namoyon qiladi va o'zaro hamkorlikni rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'yinlar bolalarning turli kasblarga qiziqishini aniqlash va rag'batlantirish imkonini beradi. Pedagogik eksperimentlar davomida bolalarga interaktiv va rolli o'yinlar taklif qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bolalar o'zlariga yoqadigan faoliyat turini tezda aniqlab, unga nisbatan faol va mas'uliyatli yondashdi. Bu esa didaktik o'yinlar orqali kasbga yo'naltirishning samarali ekanligini tasdiqlaydi. Shuningdek, tadqiqot oilaning tarbiyaviy muhitini ham o'rgandi. Ota-onaning mehnatga bo'lgan munosabati va kundalik faoliyati bolalarda mehnatsevarlik ruhini shakllantirishda muhim rol o'ynadi. Oilaviy yondashuv va pedagogik tavsiyalar orqali bolalar amaliy mashg'ulotlarga faolroq jalb qilindi, ularning ijtimoiy va kasbiy ko'nikmalari rivojlantirildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bolalarni kasbga yo'naltirishda integratsiyalashgan yondashuv – oilaviy muhit, pedagogik metodlar va amaliy faoliyatning uyg'unlashuvi – eng samarali natijalarni beradi. Interaktiv metodlar va amaliy mashg'ulotlar bolalarning qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishda muhim vositalar sifatida ishlatiladi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash va kasbga yo'naltirish jarayonida pedagogik metodlarning, oilaviy muhitning va amaliy faoliyatning uyg'unlashuvi muhimligini tasdiqlaydi. Bu esa bolalarni kelajakdagi kasbiy tayyorgarlik va shaxsiy rivojlanish yo'nalishida samarali tarbiyalash imkonini beradi.

Jadval 2. Bolalarning o'yin faoliyati va qiziqish darajasi.

O'yin faoliyati turi	Qiziqish darajasi (%)	Izohlar
Kundalik uy ishlari o'yinlari	40	Bolalar uy vazifalarini o'yin orqali bajarib, mas'uliyatni o'rganadi
Amaliy mashg'ulotlar o'yinlari	30	Turli kasblar bilan tanishish va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish
Interaktiv o'yinlar	20	Ijodiy fikrlash va mas'uliyatni rag'batlantiradi
Rolli vazifalar	10	Jamoaviy ishlash va mas'uliyat ko'nikmalarini shakllantiradi

Ushbu jadval pedagogik metodlarning bolalar rivojiga ta'sirini ko'rsatadi. Natijalar shuni bildiradiki, amaliy mashg'ulotlar va interaktiv o'yinlar bolalarda mehnatsevarlik va mas'uliyat ko'nikmalarini shakllantirishda eng samarali vositalardir.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, didaktik o'yinlar bolalarda mehnatsevarlik ruhini shakllantirish, mas'uliyat va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Oilada o'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni o'yin faoliyatiga jalb qilish orqali ular kichik amaliy vazifalarni bajarishga o'rganadi, turli kasblar bilan tanishadi va o'z qobiliyatlarini namoyon qiladi. Tadqiqot davomida oilaviy muhit va pedagogik yondashuvlarning uyg'unligi bolalarning mehnatsevarlik ruhini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Interaktiv o'yinlar va rolli vazifalar bolalarning kasbiy qiziqishlarini rag'batlantirish va ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda eng samarali vositalar sifatida namoyon bo'ldi. Shuningdek, tadqiqot natijalari pedagoglar va ota-onalar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'ldi. Bolalarni kasbga yo'naltirish jarayonida individual yondashuv, rag'batlantirish tizimi va oilaviy faoliyatga jalb qilish samaradorlikni oshirishda muhim omillar hisoblanadi. Umuman olganda, didaktik o'yinlar bolalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishida, ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Islomova, M. (2020). Bolalarda mehnatsevarlikni shakllantirishning oilaviy omillari. Tashkent: Pedagogika nashriyoti.
2. Rahmonova, D. (2019). Maktabgacha yoshdagi bolalarni kasbga yo'naltirish pedagogik yondashuvlari. Tashkent: Ilm-fan nashriyoti.
3. Abdullayeva, S. (2021). Bolalarning kasbga yo'naltirilishida maktabgacha ta'lim va oilaning integratsiyalashgan yondashuvi. Pedagogika va Psixologiya, 3(12), 45–53.
4. Karimov, T. (2018). Mehnat tarbiyasi asosida bolalarni kasbga yo'naltirish: pedagogik metodlar va innovatsiyalar. Tashkent: Oliy ta'lim nashriyoti.
5. Sultonova, N. (2022). Bolalarda mehnatsevarlik va kasbga qiziqishni rivojlantirish metodikasi. Tashkent: Pedagogik tadqiqotlar jurnali, 1(5), 22–30.
6. Abdurasulov, R. (2017). Maktabgacha ta'limda kasbga yo'naltirishning zamonaviy yondashuvlari. Tashkent: Ilmiy nashriyot.
7. Yusupov, A. (2019). Bolalarda mas'uliyat va mehnatsevarlikni shakllantirishning metodik asoslari. Pedagogika va Tarbiya, 2(7), 12–19.